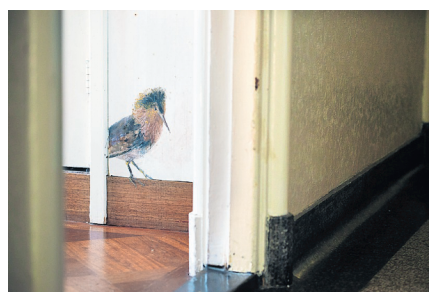
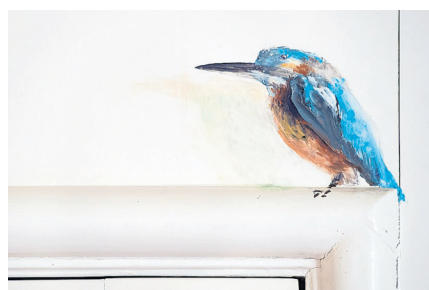

Bedreigde dieren in een oase

Hij heeft landschapspijn. Kunstschilder Jan van der Kooi uit Burgum maakt daarom van zijn huis een refugium, een toevluchtsoord voor bedreigde diersoorten.

Jantien de Boer

Jan van der Kooi te midden van zijn dieren. Met de klok mee (linksboven beginnen): winterkoninkje, een steenuil, een wesp, een ijsvogel, een kemphaan en een dwerguil. FOTOS MARCEL VAN KAMMEN

“Ik maak mijn eigen oase om het verhaal te vertellen

Jan van der Kooi tekenaar en schilder

Jan van der Kooi (Groningen, 1957) groeit op in Bedum, studeert aan de lerarenopleiding Ubbo Emmius in Leeuwarden en Academie Minerva in Groningen. Na zijn studie verhuist hij naar Friesland, waar hij zich vestigt in een monumentale woning met veel ramen. Er komt veel invallend licht in zijn werk, stilleven van manden met fruit of bloemen op de vloer van zijn atelier. In de loop der jaren weet hij naam te maken met zijn tekeningen in de stijl van oude meesters als Rembrandt en Leonardo da Vinci. Zo afficheert het Dordrechts Museum hem als *Leonardo's leerling* in een overzichtstentoonstelling in 2012. Paul van Vliet opent in 2014 zijn expositie *Zonlicht* in Arti Legi in Gouda, die ook wordt bezocht door prinses Beatrix. Zij bezit werk van Van der Kooi. Sinds een paar jaar is hij gastdocent op kunstacademies in het Midden-Oosten. Hij geeft er les aan zowel Israëlische als Palestijnse studenten. Oud-premier Dries van Agt opent op 2 april een grote expositie van hem in Rheine, bijgewoond door bijna zeventienhonderd belangstellenden. „Er is daar vooral belangstelling voor mijn tekeningen“, zegt de kunstenaar. „Nederland heeft een reputatie op dat gebied. Ik behoor tot de hedendaagse schilders die de traditie voortzet, zonder te veel terug te kijken.“

Rheine – Kloster Bentlage (Bentlager Weg 130) en Falkenhof Museum (Tiefe Strasse 22), di-za 14-18 uur, zo 10-18 uur, t/m 9 juli.

“Het gaat gewoon hartstikke slecht met de ecologie

Op de muur naast de meterkast zit een dwerguiltje. In de keuken huist een ijsvogel. En in de kamer woont een grutto. „Ik kan wel een betoog houden over het veranderende landschap, maar ik kan het op deze manier veel beter vertellen“, zegt kunstschilder Jan van der Kooi uit Burgum. In 1975 verhuisde hij naar Friesland. „Als ik 's avonds bij De Veenhoop tekende werd ik belaagd door weidevogels. Maar ik merkte toen al dat de ruijverkaveling, die rond die tijd op stoom kwam, ons land geen goed deed.“

In zijn geboorteprovincie Groningen werd de Eemshavenweg aangelegd. „Rücksichtslos door gebieden die al eeuwenlang onveranderd waren gebleven. Ineens

legden projectontwikkelaars er een liniaal langs.“ Ook de Friese landerijen transformeerden. „Het landschap met sloten en hekjes veranderde in een groot biljartveld, geschikt voor grote tractoren.“ Het land werd verscheurd, zo voelde het, zegt hij. En de grens is bereikt. „Ik loop al 27 jaar hard, en het voorjaar begon voor mij altijd als ik de grutto's hoorde. Maar ik mis ze nu al drie jaar.“ Als reactie op het grote verdwijnen, trekt hij zich terug in zijn eigen Burgumer oase. Op de muren van zijn huis, gewoon op het behang, geeft hij de vogels een plek. Zijn penseel is zijn wapen. Hij maakt 'bedriegertjes', legt hij uit, in de traditie van bijvoorbeeld *Het puttertje* van Karel Fabritius. Bedriegertjes doen de argeloze

kijker opschrikken. Kijk maar naar het goudhaantje, op een kastdeur in de woonkamer van de kunstenaar. Het lijkt levensecht, maar het kan niet vliegen, het is een kunstwerk, op een plek waar je het niet verwacht.

ASFAIT Met zijn *Refugium van bedreigde diersoorten* protesteert Van der Kooi tegen de 'despotie van de vooruitgang'. Rondom Burgum doorsnijdt nu bijvoorbeeld een wirwar van asfalt de landerijen: „Die hele Centrale As had er nooit moeten komen“, vindt hij. Scherp: „Wat de wereld doorgaans vooruitgang noemt, is helemaal geen vooruitgang. Het gaat gewoon hartstikke slecht met de ecologie. En het is mondiaal, hè?

De neushoorn sterft uit, de zeeën zijn leeg, en ons eigen boerenland verandert in een soort *kolchoz*.“ Stelling: „Ik geef niet de vissers de schuld, of de boeren. Ik geef ons allemaal de schuld. Wij doen het samen. Het is een mentaliteitskwesitie. En we wijzen liever naar iemand anders, maar het is van levensbelang dat we ook naar onszelf kijken.“ Een tijd lang praatte hij niet over zijn gevoel van verlies. „Mensen zeggen dan toch vaak: 'O, hij wil alleen maar aandacht.' Maar nu moet het er uit. „Als je het kwaad ziet, en zwijgt, word je er medeplichtig aan. Daarom trek ik nu mijn mond open.“ Maar is het geen nostalgie? Dat verlangen naar de grutto? Kan hij niet blij zijn met andere vogel-

soorten die ervoor in de plaats komen? Fel ineens: „Je ziet het toch? 70 procent van de weidevogels is uit Nederland verdwenen. Sinds wanneer hebben wij het recht om het leven te vernietigen? Ik ben bang voor het omslagmoment. Als ik vroeger mijn aquarium niet onderhield werd het water groen en kon het systeem zichzelf niet meer herstellen. Dan moest alles eruit. Ik ben bang dat we met ons landschap dezelfde kant op gaan.“

TOEVLUCHTISOORD Daarom dus maakt hij van zijn huis een toevluchtsoord. En ja, hij heeft het eerst aan zijn vrouw gevraagd. Want overal in huis denken nu dieren op. Daar kan straks niet zomaar een nieuw

behangetje overheen. Voor de grap zei zijn echtgenote dat hij de dieren niet al te mooi mocht maken, omdat ze het huis anders op slot zouden zetten, maar hij schildert zoals hij altijd schildert. Het moet goed. Fanatiek: „Het moet in een keer goed. Omdat het op de muur is hè? Je kunt niet zomaar opnieuw beginnen.“ Hij staat nog maar aan het begin. Het huis herbergt straks veel meer dieren. Tegen de verslaggever: „Eigenlijk kom je te vroeg.“ Hij wijst naar het plafond van de woonkamer. Daar moet ook iets komen. Iets groots. Iets met een stralende licht en een springend paard. Hij exposeert nu het het Museum Kloster Bentlage in Rheine.

Binnenkort komt de Duitse omroep WDR in zijn huis in Burgum filmen. Jan van der Kooi heeft een internationaal publiek. En dat maakt het gemakkelijker om in Nederland zijn stem te verheffen tegen de teloorgang van het landschap. Hij is niet meer bang dat zijn kop eraf wordt gehakt. Hij durft zijn hoofd boven het Friese maaiveld uit te steken. En eigenlijk is hij met zijn refugium terug waar hij ooit begon. Vroeger op de kleuterschool, als de juf over de Ark van Noach vertelde, mocht hij de dieren op het schoolbord tekenen. Nu doet hij het thuis. Op de deuren, de muren, de plafonds. „Ik maak mijn eigen oase.“ Om zichzelf te troosten? Ferns: Jazeker. En om het verhaal te vertellen.”